

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

ΘΕΜΑ: Ποίηση της θεωρίας και θεωρία της ποίησης στο πλαίσιο της μετανεωτερικής συνθήκης: Ο μετα-λυρισμός ως *τρόπος* στη νεοελληνική ποίηση των δεκαετιών του 1970 και 1980

Περιγραφή θέματος

Αντικείμενο έρευνας της παρούσας διδακτορικής διατριβής αποτελεί ο μετα-λυρισμός (μετα-ποίηση) ως *τρόπος*, έτσι όπως εμφανίζεται στο έργο Ελλήνων ποιητών στις χρονοτοπικές συνθήκες που ορίζουν οι δύο πρώτες δεκαετίες της Μεταπολίτευσης. Θα επιλεγθούν παραδειγματικά τέσσερις ποιητές της Πρώτης Μεταπολεμικής Γενιάς και δύο της Γενιάς του '30, ήτοι οι Νίκος Καρούζος, Μιχάλης Κατσαρός, Έκτωρ Κακναβάτος, Βύρων Λεοντάρης και Οδυσσέας Ελύτης, Γιάννης Ρίτσος αντίστοιχα. Σκοπός της μελέτης είναι αφενός η ανάλυση και ερμηνεία των ειδολογικών τροπικοτήτων (δηλαδή των ειδικών γλωσσικών φαινομένων στο επίπεδο της θεματικής, της μορφολογίας και της πραγματολογίας/ αναγνωστικής ανταπόκρισης) που αναδύονται μέσω της επιλογής της συγκεκριμένης τροπικής κατηγορίας από τους εν λόγω ποιητές και συγκροτούν τα ποιητικά κείμενα, αφετέρου η ένταξη των προηγούμενων παραμέτρων στο συγκεκριμένο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της περιόδου. Η υπόθεση εργασίας μας είναι ότι το έργο των ποιητών που εξετάζονται, ανταπαντά και έρχεται σε διάλογο με ορισμένες βασικές γνωσιακές/φιλοσοφικές και αισθητικές ορίζουσες της μετανεωτερικής συνθήκης, το οικονομικό-κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο εμφάνισης της οποίας στην Ελλάδα μπορούμε να εντοπίσουμε αφετηριακά στην Μεταπολίτευση.

Ο μετα-λυρισμός ως *τρόπος*, όπως και ευρύτερα η κειμενική αυτοαναφορικότητα ως ρητορική ή αφηγηματική κατάσταση, μπορεί να ανιχνευθεί σε πολλά ποιητικά είδη και το χρονικό του άνυσμα καλύπτει το σύνολο της λογοτεχνικής ιστορίας από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Ωστόσο, μόνο στο ευρύτερο ρεύμα του ποιητικού μοντερνισμού ο συγκεκριμένος τρόπος λειτουργεί ως συγκροτητικός μιας ορισμένης ποιητικής ταυτότητας και αισθητικής ιδεολογίας, που αναζητούν την υπέρβαση του καθημερινού αλλοτριωμένου/ποσοτικοποιημένου λόγου προς όφελος της ποιητικής γλώσσας και κοσμοθεώρησης. Κατά την περίοδο που μας ενδιαφέρει, και εντός ενός διεθνούς πλαισίου – γραμματολογικού, φιλοσοφικού και λογοτεχνικού– όπου ανάλογες βασικές ορίζουσες του μοντερνισμού τίθενται υπό αμφισβήτηση, τα μετα-λυρικά στοιχεία στο έργο των ποιητών που εξετάζονται, εγγράφουν τη λειτουργικότητά τους σε μια προσπάθεια ανάδειξης της *πλασματικότητας* του ίδιου του κειμένου. Εκφράζουν έτσι μια ροπή με έντονη κριτική/σκεπτικιστική σκόπευση η οποία έρχεται να αμφισβητήσει ή ακόμα και να στραφεί ενάντια στις γλωσσικές και λογοτεχνικές δυνατότητες και παραδόσεις του λυρισμού, και ιδιαίτερα της μοντέρνας εκδοχής του. Το ποιητικό ιδίωμα που αναδεικνύεται ως δεσπότης σε αρκετούς ποιητές αυτής της περιόδου, συγκροτείται μέσα από την κριτική πραγμάτευση των συνισταμένων της ποιητικής γραφής και στέκεται κριτικά, έως και απορριπτικά, απέναντι στον ποιητικό λόγο αλλά και το λόγο εν γένει.

Η διατριβή σε μεθοδολογικό επίπεδο θα ακολουθήσει τις βασικές αναλυτικές συνισταμένες της ειδολογικής θεώρησης των λογοτεχνικών κειμένων. Επιπλέον, θα γίνει προσπάθεια να ανιχνευθούν οι ιστορικές προϋποθέσεις της ενσωμάτωσης και χρησιμοποίησης του μετα-λυρικού *τρόπου* από τους ποιητές που μας ενδιαφέρουν. Ως προς αυτήν τη

δεύτερη πλευρά της μεθοδολογικής συγκρότησης της μελέτης, θα υιοθετήσουμε τον ερμηνευτικό ορίζοντα της διαλεκτικής παράδοσης στην ανάλυση των πολιτισμικών φαινομένων, προσπαθώντας να συσχετίσουμε την εμφάνιση νέων μορφικών/θεματικών/επικοινωνιακών χαρακτηριστικών στα καλλιτεχνικά έργα με την ανάδειξη ενός νέου τύπου κοινωνικής ζωής και οικονομικής ρύθμισης. Εν προκειμένω, και μέσω της αξιοποίησης της σύγχρονης ελληνικής ιστοριογραφίας αλλά και μελετών από το χώρο της οικονομικής γεωγραφίας, θα επιχειρηθεί ο εντοπισμός εντός της ποιητικής έκθεσης, των αλληλοσυνδέσεων και των “ανταπαντήσεων” ανάμεσα στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μετανεωτερικής συνθήκης –σε επίπεδο οικονομικό/παραγωγικό, κοινωνικό και πολιτισμικό, όπου και η δεσπόζουσα επιρροή των σύγχρονων γλωσσολογικών ρευμάτων (: δομισμός/μεταδομισμός και της συγγενούς συζήτησης για το *μεταμοντέρνο*)– και τα μετα-λυρικά τροπικά στοιχεία που συγκροτούν με προνομιακό τρόπο την ποιητική των συγγραφέων σε αυτήν την περίοδο.